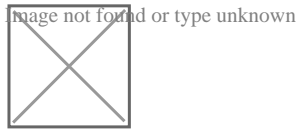

Η ασκητική του πόνου κατά τον Γέροντα Ιωσήφ τον Ησυχαστή (Κωνσταντίνος Κορναράκης, Αναπληρωτής Καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών)

[/ Άγιοι - Πατέρες - Γέροντες / Γέρ. Ιωσήφ Ησυχαστής](#)

Σε ένα από τα σημαντικότερα κείμενα της σύγχρονης θεολογικής ανθρωπολογικής σκέψης, την 49η επιστολή του Γέροντος Ιωσήφ του Ησυχαστού, συναντούμε σε βιωματικό επίπεδο την αναζήτηση του κέρδους από τις θλίψεις που βίωσε ο τίμιος Γέρον, ο οποίος προβάλλει τον εαυτό του ως αντικείμενο της διαπαιδαγωγήσεως του Θεού και αναδεικνύεται αυθεντικό πρότυπο εν Χριστώ μωρίας, τόσο για τους συναθλητές του στα αγωνίσματα της πνευματικής ζωής, όσο και για τους αποδέκτες της επιστολής. Υπό την έννοια αυτή, η σημασία της επιστολής δεν έγκειται σε κάποια γενική θεωρητική ενασχόληση, αλλά στο γεγονός ότι αποτελεί αυτοβιογραφικό σχόλιο που ξαφνιάζει για τη διαφάνεια της λειτουργίας του πνευματικού κόσμου του Γέροντος. Είναι η επιστολή της αυτοσυνειδησίας και της ταπεινώσεως.

Εκεί λοιπόν, συναντούμε την περιγραφή των θεμελίων του θεωρητικού βίου, τα οποία ευρίσκονται στον συνεχή επαναπροσδιορισμό της πνευματικής ταυτότητας του ανθρώπου, διαδικασία που συνδέεται αμέσως προς την εν ταπεινώσει αποδοχή

της ασθενείας της ανθρώπινης φύσεως και συμβάλλει αποφασιστικώς στην εκκοπή του ιδίου θελήματος. Στην επιστολή αυτή, πνευματικό τέκνο του πατρός Ιωσήφ παραπονείται για την υγεία του. Ο Γέρων, όμως, ελεύθερος από κάθε τυποποίηση του πνευματικού βίου, καθώς βιώνει την ελευθερία του Πνεύματος του Θεού, ανατρέπει τα δεδομένα, καταπλήσοντας με την προσέγγιση που επιχειρεί στο ζήτημα αυτό. Η Χάρις του Θεού ασφαλώς και δύναται να ενεργήσει, όμως απαιτείται η υπακοή στους ιατρούς. Ο ίδιος αφηγείται ότι ασθενών βαρέως είχε να λάβει τροφή «σαράντα ημέρες». «Μου έστειλαν ένα ιδιότροπον φάρμακον και αυτό, μετά Θεόν, ήτο η θεραπεία μου... Όταν επήρα το φάρμακον, έφαγα, εκοιμήθην, εκαλυτέρευσα. Δόξα σοι ο Θεός!»[1].

Ο Γέρων γνωρίζει ότι τα φάρμακα δεν αποτελούν την αιτία της θεραπείας του. Άλλωστε, όπως ο ίδιος ενθυμείται, πολλοί ασθενείς προσέτρεξαν στη βοήθειά του, «και με προσευχή και νηστεία εθεραπεύθησαν». Επομένως, αντιλαμβάνεται ότι «τώρα... δεν με ακούει ο Κύριος»[2].

Ο εργάτης όμως του Πνεύματος δεν αναζητά την αιτία της δοκιμασίας αυτής σε εξωγενείς παράγοντες. Αξιοποιεί την εμπειρία αυτή για να στραφεί στον εαυτό του και να διαπιστώσει ότι ο θεωρητικός βίος τον είχε απομακρύνει από την κατανόηση των ανθρωπίνων αδυναμιών. Συνεπώς κατανοεί ότι η αιτία της μη ενεργείας της Χάριτος του Θεού εντοπίζεται στην οιονεί δυσλειτουργία της αυτοσυνειδησίας του, όπως αυτή εκφράστηκε μέσω προβολής της ίδιας επιθυμίας, ενδεχομένως λόγω ψηγμάτων οίησης, δεδομένης της παρρησίας του έναντι του Θεού[3].

Αντιλαμβάνεται, λοιπόν, ότι ο Θεός σιωπά για να θεραπευθεί η οιαδήποτε δυσλειτουργία της πνευματικής ζωής. Η σιωπή αυτή του Θεού αποτελεί το ισοζύγιο των εκστατικών του εμπειριών για να διατηρήσει ακενόδοξο το φρόνημά του («τώρα μανθάνω και εγώ ότι χρειάζονται και τα φάρμακα και η χάρις»)[4]. Αυτή είναι και η οδός για να πληθυνθεί έτι περαιτέρω η Χάρις του Θεού.

Το πνευματικό του τέκνο θα πρέπει να υπακούσει στους ιατρούς και η θεραπεία, ως αποχή βρωμάτων, μπορεί να λογισθεί ως αγωγή πειθαρχίας, δηλαδή ευεργετικό ερέθισμα για την πνευματική του κατάσταση, εφόσον δια της σωματικής πειθαρχίας θα διαπαιδαγωγεί και την ψυχή, δυνάμενος πλέον να ελκύσει το έλεος του Θεού[5].

Συμφώνως προς όσα εξετάθησαν ανωτέρω, κατα τον Γέροντα Ιωσήφ, η ικανότητα του ανθρώπου να αξιολογεί τις θλίψεις και τις δοκιμασίες στη ζωή του δεν αποτελεί αυτονόητη δυνατότητα της πνευματικής ζωής. Έχοντας προφανώς υπ' όψιν του σχετικές πεποιθήσεις που λανθάνουν σε ανθρώπους οι οποίοι

συγκεντρώνουν στο πρόσωπό τους το χαρακτηριστικό γνώρισμα του πνευματικού αγωνιστή, ο όσιος Γέρων, αφού προσδιορίσει τα όρια μεταξύ της αληθούς περί του εαυτού του συνειδήσεως του ανθρώπου και της βιώσεως του πόνου στη ζωή του, τονίζει ότι πρόκειται για πνευματικό κατόρθωμα, που επιτυγχάνεται δια της χάριτος και όχι νομοτελειακή λειτουργία της πνευματικής ζωής. Η Θεία Χάρις δεν μεταβάλλει τη φύση του ανθρώπου, δηλαδή δεν αναστέλλει ή καταργεί την ελευθερία του ανθρώπου, αλλά «αναπληροί και υπερπληροί ή το ανάπαλιν ελαττώνει και αφαιρεί» τα φυσικά ιδιώματα και αγαθά πλεονεκτήματα[6]. Κατ' αυτό τον τρόπο, διδάσκει ότι αναλόγως προς την ποιότητα και τον βαθμό προόδου του πνευματικού του βίου, ο άνθρωπος είτε καθίσταται άξιος να απεγκλωβιστεί από την τυραννία της φυσικής νομοτέλειας, είτε παραδίδει τον εαυτό του στην εξάρτηση από αυτήν.

[Συνεχίζεται]

1. Επιστολαί, 49, ΕΜΕ, σ. 284.
2. Στο ίδιο.
3. Πρβλ. «εδιάβασα και του Αγίου Νεκταρίου τες επιστολές και είδα πόσον προσείχε εις τους ιατρούς και τα φάρμακα ένας τόσο μεγάλος Άγιος! Εγώ ο πτωχός ασκητής όλο εις την έρημον εγήρασα και ήθελα μόνον με την πίστιν να θεραπεύσω» (Επιστολαί, 49, ΕΜΕ, σ. 284). Ο ίδιος ο γέρων γνώριζε και δίδασκε τη διαλεκτική μεταξύ Χάριτος (ως άρση και επιστροφή αυτής) και εργαίου της πνευματικής ζωής: «Αλλά επειδή το σώμα είναι μικτόν των συνεχών αλλοιώσεων και ο χρόνος πολύς, η Χάρις δεν παραμένει διηνεκώς, αλλά πολλάκις οικονομικώς αναχωρεί ή δεν φαίνεται. Δι' αυτό δεν πρέπει να ξεθαρρεύωμεν ποσώς εις την πνευματικήν μας κατάστασιν» (Δεκάφωνος Σάλπιγξ, 8, σ. 319).
4. Επιστολαί, 49, ΕΜΕ, σ. 284.
5. «Και θα σου λογισθή ως νηστεία ενώπιον του Κυρίου» (οπ.π., σσ. 284-285).
6. Επιστολαί, 9, ΕΜΕ, σ. 79. Κατά τον όσιο Μάξιμο τον Ομολογητή, «επειδή φύσεως και χάριτος εις και ο αυτός ούκ εστι λόγος, ούκ εστιν απορίας άξιον, πως τινες των αγίων, ποτέ μέν παθών υπερείχον, ποτέ δε μάλλον υπέπιπτον πάθεισι, γινωσκόντων ημών, ότι το μέν θαύμα της χάριτος ήν, το δε πάθος της φύσεως» (Κεφάλαια περί Θεολογίας, 4, 20, Φιλοκαλία των Ιερών Νηπτικών, τ. Β', σ. 113). Υπό την έννοια αυτή, κατανοούμε ότι ο Γέρων Ιωσήφ ερείδεται επί της οντολογικής διαφοράς μεταξύ χάριτος και φύσεως για να επισημάνει το γεγονός ότι η Θεία Χάρις ενισχύει τη δυναμική της φύσεως ως προς τα στοιχεία εκείνα που θα αναδείξουν την ελεύθερη άσκηση της προαιρέσεως του ανθρώπου.